

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Исходя из опыта становления комплекса политической науки и образования в независимой Украине, проанализированы достижения и просчеты в этом процессе, а также ключевые проблемы и перспективы дальнейшего развития политических знаний как важнейшего сегмента формирования компетентности в системе взаимоотношений государства и гражданского общества.

Політологія як наука і навчальна дисципліна, що сформувалася разом з утвердженням незалежності України, покликана вирішально впливати на громадянську свідомість, формувати цінності свободи, права на усвідомлений вибір особистістю життєвих пріоритетів, плюралізму можливостей реалізації людської гідності. Окрім того, за сучасних умов політична наука і освіта постає засобом збереження і зміцнення української державності. Вітчизняна школа політології, яка вже загалом сформувалася, переживає завершення стадії становлення системи політичних знань. Найвагомішим завоюванням півторадесятилітнього шляху, який пройшли українські науковці і освітяни, відстоюючи впровадження політології і наповнюючи її реальним змістом, є подолання серед широкого загалу і в структурах державної влади упередженого ставлення до ідеї запровадження вивчення політичних знань в рамках спеціальної, апробованої в розвинених демократіях науково-навчальної дисципліни. На цьому етапі акцент переважав у бік фундаментальних наукових досліджень, теоретичного осмислення всього комплексу суспільствознавчих проблем, вдосконалення і поглиблення політології як навчального курсу. Рівень систематизації наявних політичних знань на сьогодні вже є достатнім для переорієнтації теоретичних досліджень у річище цілеспрямованого практичного супроводження політичного життя на всіх поверхах його функціонування. Це означає необхідність переорієнтації політичних знань у площину їх практичного використання, наповнення змістом уже сформованих і розвитку нових напрямів політичної науки, забезпечення відповідності вітчизняного досвіду засвоєння політичних проблем кращим світовим зразкам.

Разом з тим у процесі диференційованого розгляду досягнень і недоліків вітчизняної політичної науки виявлено цілий ряд недосліджених чи малодосліджених проблем, до яких відносяться: особливості становлення громадянського суспільства; напрями формування української політичної нації; питання гармонізації процесів інтернаціоналізації та національної консолідації; механізми визначення довгострокових зовнішньополітичних пріоритетів, стратегії підвищення конкурентоспроможності країни; осмислення форми державного правління й сутності політичного режиму; визначення адекватності політичній ситуації типу виборної системи; взаємодія політики та економіки як базових елементів модернізації суспільства. В Україні наявна недооцінка окремими керівниками навчальних закладів суспільної важливості політології для підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних забезпечити функціонування різномірних ділянок державної служби, а також створити здорове, конкурентне середовище в рамках політичної сфери суспільства. Ще однією проблемою розвитку політології як навчальної дисципліни є відсутність у регіонах, віддалених від розвинених політологічних центрів (Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса, Львів, Чернівці, Запоріжжя, Сімферополь), достатньої кількості кадрів з базовою політологічною освітою та науковими ступенями в галузі політичних наук. Дається взнаки відсутність при базовому міністерстві науково-методичних центрів, головним завданням яких мала б стати координація діяльності наукових і навчальних закладів з підготовки навчально-методичної літератури, підручників, відслідковування в якості можливих дослідницьких напрямів актуальних політологічних проблем.

В Україні наявні відмінності між академічною наукою, яку продукують і достатньою мірою стимулюють наукові інститути, та університетською системою освіти, яка, на відміну від західних науково-освітніх центрів, недостатньо стимулює у своєму середовищі наукові дослідження. Звідси, більшість вітчизняних вищих навчальних закладів за своєю структурою та можливостями досі не стали центрами розвитку науки (в тому числі й політичної). Поряд з цим певні розходження між політичною наукою і освітою в Україні пов'язані з тим, що вони досі значною мірою відірвані від реальності й не об'єднують свої зусилля довола проблеми розв'язання конкретних практично-політичних завдань. Важливим завданням політології є подолання невинновданого технологічного оптимізму, пов'язаного з бурхливим розвитком в пострадянській Україні складних комп'ютерних систем, інтернет-технологій, електронного зв'язку. Політологія покликана формувати комплексне світобачення, здатне враховувати весь спектр чинників суспільного розвитку, життєдіяльності людини, розвінчувати міф про незалежність технологічного розвитку від загальносоціального поступу.

Негативний образ політики, сформований в Україні, зумовлює перетворення останньої на самоціль для політичної еліти, на засіб вирішення нею власних економічних, фінансових, кланово-корпоративних, вузькопартійних та інших проблем. На відміну від подібного світобачення, сутністю політичної науки і освіти є формування мотиваційної готовності індивіда до політичної діяльності, орієнтації щодо зміцнення взаємодії людини і суспільства. Характер цієї взаємодії визначається особливостями розвитку конкретного суспільства, відносинами власності, що існують у ньому, наявною ідеологією та домінуючими соціокультурними чинниками. Виходячи з цього, важливими завданнями політичної освіти повинні стати: 1) подолання духовної відчуженості людини від суспільства; 2) формування ціннісних імперативів політичної діяльності, спрямованих на повернення віри громадян у можливість підготовки вітчизняної еліти, здатної діяти на благо всього суспільства; 3) розвінчування сформованої за роки незалежності невинновданої ілюзії про необмежені можливості сильної держави.

У нових умовах, коли спільними зусиллями здійснюється якісний прорив до формування нової парадигми історичного процесу, перехід до нової логіки та методології гуманітарної науки стає особливо актуальним. І цей перехід повинен здійснюватись не у формі перемоги однієї думки над іншою, а шляхом спільного осмислення результатів отриманого досвіду. Зокрема, при реформуванні освіти потрібно враховувати значні відмінності у світогляді українця та середньостатистичного європейця. Акцент європейської системи освіти спрямований перш за все на формування системи вузькопрофільних знань. У той час як національна система освіти наголошує на нерозривності єдності навчання, виховання і розвитку, де важливим компонентом є формування широкого кругозору студента, формування його світоглядних смисложиттєвих орієнтирів, причому незалежно від вибраної (соціально-гуманітарної, природничої чи технічної) спеціальності. Відтак, треба зрозуміти, що Болонський процес не може бути

самоціллю, його основне завдання у контексті вдосконалення національної системи освіти полягає у приєднанні українського суспільства до цивілізованого культурного руху без руйнування національно-специфічних рис і здобутків зазначеної системи.

Оскільки XXI століття, за висновками футурологів, буде часом практичного розв'язання глобальних проблем заради виживання людства, акцент політологічних досліджень повинен зміститися у бік формування екологічно орієнтованих держав, головним завданням яких буде поширення наукомістких, екологічно чистих технологій з метою забезпечення сталого розвитку всього світу. Важливу роль за сучасних умов вітчизняна політологія покликана відігравати у взаємопов'язаних процесах гуманізації і гуманітаризації освіти. Необхідність задіяння цього потенціалу пов'язана з потребою гармонійного існування людини в суспільстві та природному середовищі. Політична наука і освіта формує гуманітарне знання, яке не є набором закінчених істин, а є, скоріше, мінливим полем пошуку людиною ідеалу, власного шляху у своєму житті. В цьому розумінні індивід виступає суб'єктом культуротворчості, оскільки він своїм пошуком утверджує культуру вибору, толерантності, згоди. Виходячи з цього, політологія як важлива складова соціально-гуманітарної освіти повинна не тільки зберегти створений попередниками ідейно-теоретичний потенціал, а й виробити нові соціокультурні цінності, відповідні нашому часові й потребам соціально-політичного реформування українського суспільства.

У відповідності з вищезазначеним можна визначити основні завдання політичної науки і освіти, якими мають стати: 1) активізація діяльності українських політологів щодо визначення найважливіших процесів трансформації українського суспільства, а також забезпечення відповідності цим процесам суми теоретичних знань, орієнтованих на практично-політичну діяльність; 2) забезпечення соціального престижу політології через підвищення оплати праці наукових працівників і викладачів вузів, використовуючи для цього державні можливості та потенціал громадських об'єднань, територіальних структур і місцевих органів влади; 3) поглиблення професійних зв'язків із зарубіжними політологами, вивчення досвіду організації політичної науки в різних країнах світу й насамперед в рамках Європейського Союзу; залучення провідних політологів для участі в роботі всесвітніх і європейських конгресів з різних проблем політичної науки; 4) розширення каналів постійної комунікації між суб'єктами політичної науки, включаючи Інтернет, існуючі періодичні академічні журнали та стимулювання кафедральних видань в рамках цілеспрямованої державної підтримки університетської науки; 5) органічне поєднання можливостей теоретичної і прикладної політології у процесі реформування українського суспільства; збільшення обсягу викладання курсів з прикладної політології в рамках спеціалізованих відділень на соціально-гуманітарних факультетах національних університетів.

УДК 364.254:314

Головко В.В.

ВПЛИВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ НА ЕКОЛОГІЮ ТА НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Обозначены причины возникновения чрезвычайных ситуаций техногенного характера, их влияние на окружающую среду и население Закарпатской области. Обоснованы предложения решения проблем загрязнения водных объектов.

Загрози національній безпеці в екологічній сфері набувають неабиякого значення. Наявність екологічних лих, що зумовлені впливом надзвичайних ситуацій суттєво зменшують шанси нації до репродукування, а у більш загальному аспекті до подальшого виживання та існування.

Закарпатська область з потужним і розвиненим природно-ресурсним потенціалом, що охоплює мінеральні, земельні, водні, лісові, фауністичні та природні рекреаційні ресурси акцентує увагу багатьох вчених на вирішенні питань надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, пошуку шляхів подолання негативного впливу на екологію і населення.

Для більшої частини Карпатського регіону характерна суттєва антропогенна дія на ландшафти і значна забрудненість середовища. Хоча на відміну від інших регіонів України (Донбас, Придніпров'я) поширення забруднення не має загального площинного характеру. За показниками забруднення повітря і вод регіон займає загальне четверте місце, за забрудненістю ґрунтів мінеральними добривами - перше і пестицидами друге місце.

Основною проблемою регіону є забруднення водних об'єктів внаслідок неефективної роботи очисних споруд об'єктів комунального господарства та промислових підприємств (табл.1).

Станом на травень 2009 р. на території Закарпатської області 302 об'єкти водокористування мають на балансі очисні споруди (механічної, повної, глибокої біологічної очистки). Безпосередньо скид стічних вод у поверхневі водойми здійснюють 107 водокористувачів, з них: 20 об'єктів житлово-комунального господарства, 33 – санаторно-курортного комплексу, 54 – інші суб'єкти господарювання.

Таблиця 1

Виробничий комплекс Закарпатської області (станом на 2009 р.)

Види діяльності	Кількість підприємств, од.	
	загальна	екологічно - небезпечних
1. Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	2272	
2. Рибальство, рибництво	59	
3. Промисловість	2429	25
4. Будівництво	1043	